Informacijska družba IS 2006 / Information Society IS 2006

9. mednarodna multi-konferenca / 9th International Multi-Conference

Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi / Education in Information Society

Ljubljana, Slovenija, 13.-14. oktober 2006

Spletna učilnica pri pouku nemščine: uporaba klepetalnice

A Virtual Classroom for Learning German: Using the Chatroom

Saša Podgoršek

Filozofska fakulteta,
sasa.podgorsek@guest.arnes.si

Ne moremo izbirati med spremembo ali nespremembo, izbiramo lahko samo načine, kako se odzvati na spremembo.

Michael Fullan

Povzetek

V prispevku je opisan primer mednarodnega projektnega dela, pri katerem sta sodelovala dva gimnazijska oddelka (gimnazija Frana Miklošiča iz Ljutomera in gimnazija Pardubice s Češke). Sodelovanje je potekalo od novembra 2005 do marca 2006. Prispevek natančneje obravnava tretjo fazo sodelovanja, v kateri sta partnerska razreda komunicirala v klepetalnici spletne učilnice, ustvarjene v okolju Moodle. Avtorica poda nekatera izhodišča, ki jih velja upoštevati pri načrtovanju večmesečnega mednarodnega projektnega dela s ciljem, da bi dijaki (med drugim) simultano komunicirali v spletni učilnici.

Ključne besede: *nemščina, didaktika nemščine, IKT, mednarodno sodelovanje, spletna učilnica, medkulturno učenje, klepetalnica*

Abstract

The paper present the case of an international school project linking two grammar school classes, one from Slovenia and one from the Czech Republic. They cooperated between November 2005 and March 2006. The paper presents in detail the third phase of the project, in which the two classes engaged in a chat using an internet classroom in the Moodle e-learning environment. On the basis of an evaluation of this experiment, the author provides some guidelines to consider when planning similar international classroom-twinning projects involving simultaneous internet communication between groups of students.

Key words: *German, German Teaching Methodology, ICT, International Cooperation, Virtual Classroom, Intercultural Learning, Chat*

1. Uvod

Znanje tujega jezika odpira neslutene možnosti spoznavanja tujih kultur, dežel, umetnosti in predvsem ljudi. Tuje jezike so se ljudje učili že od nekdaj, čeprav na različne načine in z različnimi cilji, neredko na neformalen način. S tem je mišljeno predvsem učenje drugega jezika, to je jezik okolja, ki pa za učečega se predstavlja tuji jezik. V tem prispevku pa nas zanima učenje tujega jezika v formalni situaciji, v šoli, kjer relacijo učenec – jezik dopolni učitelj. Skupaj tvorijo didaktični trikotnik, ki ponazarja učno situacijo. Tradicionalni način poučevanja je osredinjen na učitelja, ki učencem posreduje znanje in v celoti organizira in vodi pouk. Vloga učitelja se v skladu z razvojem novih metod poučevanja tujih jezikov neprestano spreminja. Velik vpliv na razvoj metod ima tudi napredek na tehnološkem področju. Sčasoma so svoje mesto pri pouku dobili kasetofon, video, računalnik in internet. Med učitelji nemščine je glede uporabe informacijske in komunikacijske tehnologije zaznati celo paleto odnosov, od popolnega odklanjanja same tehnologije pa do izjemnega zanimanja in radovednosti glede možnosti njene uporabe za izboljšanje kakovosti pouka. Dejstvo pa je, da je informacijska in komunikacijska tehnologija postala del našega vsakdana in kot tako jo velja proučiti z namenom, da bi ugotovili možnosti njene uporabe pri pouku tujega jezika.

Pričujoči prispevek se ukvarja s področjem uporabe spletne učilnice pri mednarodnem sodelovanju dveh gimnazijskih razredov. Od vseh možnosti, ki jih spletna učilnica nudi, smo uporabili le dve in sicer objavo gradiv in klepetalnico. Na podlagi konkretnega primera bomo poizkusili osvetliti nekatere možnosti in vidike uporabe spletne učilnice pri pouku nemščine v gimnaziji.

2. Opis mednarodnega sodelovanja

Sodelovanje obeh razredov je predstavljalo nadaljevanje že v šolskem letu 2004/2005 začetega mednarodnega povezovanja gimnazijskih razredov v okviru evropskega projekta PeriSCop (Comenius 2.1). Glede na zelo pozitivne povratne informacije s strani profesoric in dijakov smo se v Sloveniji odločili, da s sodelovanjem nadaljujemo, kljub temu da se je projekt PeriSCop decembra 2005 uradno zaključil. Za sodelovanje sta se odločila dva gimnazijska razreda iz Slovenije (gimnazija Frana Miklošiča iz Ljutomera) in s Češke (gimnazija Pardubice). Koordinacijo je prevzela mag. Saša Podgoršek s Filozofske fakultete v Ljubljani, ki je tudi sicer sodelovala v projektu PeriSCop. Sodelujoča razreda sta v prvi fazi pri predmetu nemščina predelala izbrano gradivo na temo *Tradicija in spomin*, dijaki so nato izdelali lastna gradiva, ki so jih v drugi fazi digitalizirali in objavili v spletni učilnici. V zadnji fazi so si ogledali gradiva partnerskega razreda in se o tem pogovorili v klepetalnici.

Tabela 1: Potek sodelovanja s pripadajočimi aktivnostmi

Faze		**Aktivnosti**
1.	november – 10. februar 2005	– obravnava tematike *Tradicija in spomin* – izdelava lastnih gradiv
2.	januar in februar 2006	– digitalizacija gradiv – objava gradiv v spletni učilnici
3.	10. februar – 10. marec 2006	– ogled gradiv partnerskega razreda – klepet o gradivih

Vsebinsko izhodišče sodelovanja je predstavljalo gradivo na temo *Tradicija in spomin* iz priročnika Mladina v Evropi (Dorn in Scholz-Bargon, 2005). Gradivo je zasnovano tako, da bi kar v največji meri omogočalo in vzpodbujalo medkulturno učenje in sposobnost empatije dijakov v Evropi ter služilo kot izhodišče za dialog med profesorji in dijaki iz različnih držav. Dijaki so si v sklopu teme *Tradicija in spomin* izbrali tematsko področje *Spominski predmeti*. Primarni učni cilj predstavlja rekonstruiranje lastne družinske zgodovine in preko tega spoznavanje spominske vrednosti predstavljenih predmetov ter ukvarjanje z lastno kulturo in tradicijo. Širši cilj pouka nemščine, ki je že po naravi medkulturen, pa je vzbuditi zanimanje za drugo in drugačno (prim. Učni načrt za nemščino, 1998). V sklopu ovrednotenja mednarodnega sodelovanja razredov pri projektu PeriSCop smo ugotovili, da dijake možnost avtentičnega komuniciranja z drugimi dijaki v tujem jeziku zelo zanima in navdušuje (prim. Fink in Podgoršek, 2005). Prav ta notranja motivacija za spoznavanje drugih ljudi in kultur je pri pouku izjemnega pomena in jo velja kar v največji meri negovati. Da bo komunikacija v tujem jeziku uspešno potekala, pa ne zadošča le jezikovno znanje, temveč tudi sociolingvistična, diskurzna, strateška in družbenokulturna sposobnost (prim. Učni načrt za nemščino, 1998). K razvijanju omenjenih sposobnosti po našem mnenju lahko pripomore tudi sodobna komunikacijska in informacijska tehnologija, ki omogoča kar se da avtentično komunikacijo.

Navedeni cilji predstavljajo ozadje za načrtovanje in izvedbo zgoraj opisanega mednarodnega sodelovanja. V tem prispevku je poudarek na uporabi IKT-ja pri pouku nemščine, zato se bomo posvetili predvsem tretji fazi, ki se nanaša na komuniciranje med razredoma v spletni učilnici.

3. Spletna učilnica

Uporabili smo spletno učilnico Moodle. Od vseh možnosti, ki jih spletna učilnica ponuja, smo se odločili uporabiti predvsem dve: možnost objave gradiv in klepetalnico. Kot gradivo v tem primeru razumemo predvsem izdelke dijakov, ki so se ukvarjali s temo *Tradicija in spomin*. Konkretno so izdelali naloge z naslovom *Družinski zakladi* (*Familienschätze*), kjer so predstavili nekatere predmete, ki so že dolgo v družini in v sebi skrivajo zanimive zgodbe. Te predmete so fotografirali in na kratko zapisali tudi njihovo zgodbo in pomen za družino ali družinskega člana, seveda v nemščini (glej prilogo). Gradiva smo objavili v spletni učilnici, kjer so bila dostopna vsem dijakom.

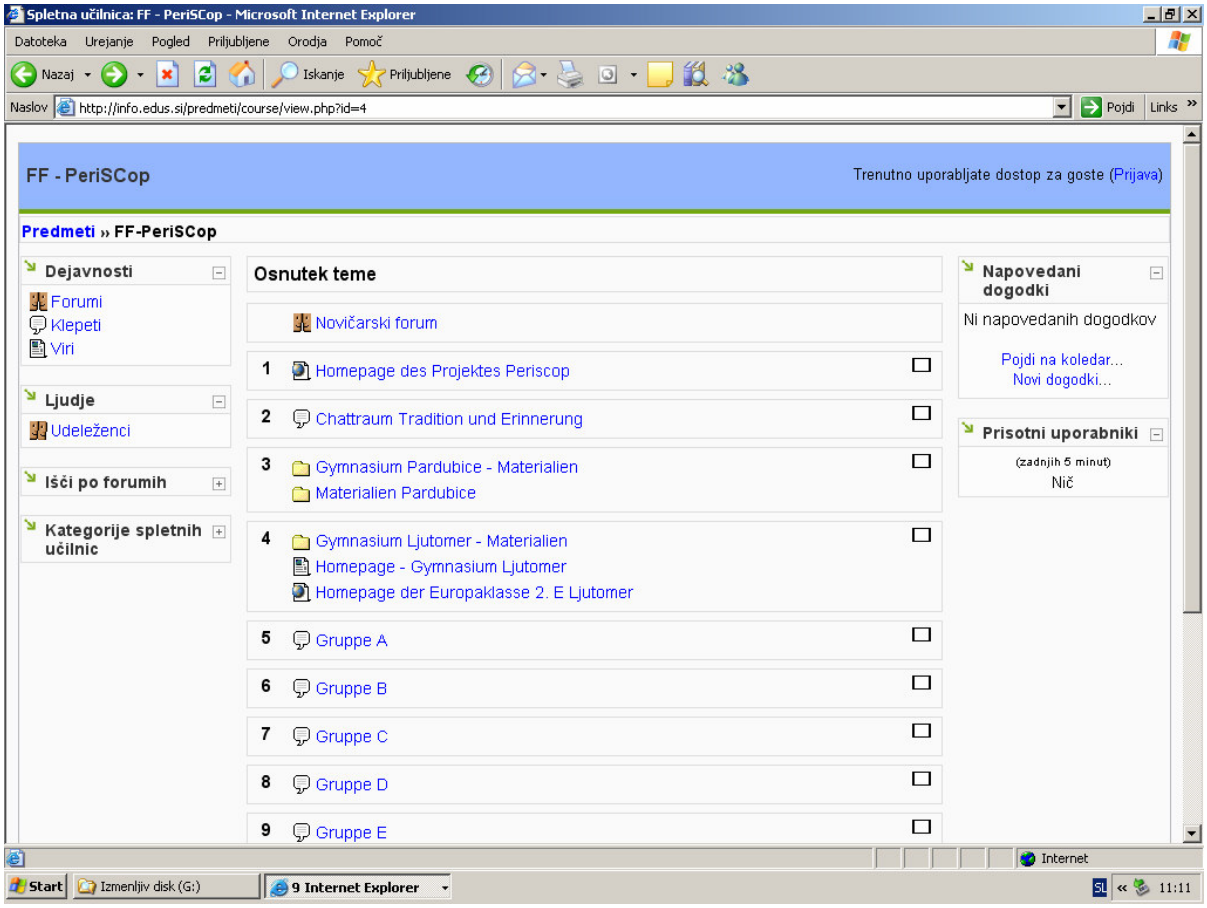

Slika 1: Glavna stran spletne učilnice (http://info.edus.si/predmeti/course/enrol.php?id=4)

Za klepet smo predvideli eno šolsko uro in sicer 10.3.2006. Prvi del klepeta je bil namenjen spoznavanju dijakov (približno 20 minut), drugi del pa pogovoru o nastalih gradivih in o predelani tematiki (približno 20 minut). V spletni učilnici je bilo na voljo sedem klepetalnic za dijake, označene so bile s črkami od A do G, ena klepetalnica z imenom *Tradition und Erinnerung* (Tradicija in spomin) pa je bila zasnovana kot kabinet profesoric, v katerem se dijaki lahko oglasijo po pomoč ali nasvet. Vstop v učilnico je možen z geslom, kar omogoča vsaj neko mero zasebnosti.

4. Potek klepeta

4.1 Poizkusna izvedba

Dijaki imajo s klepetanjem na internetu veliko izkušenj, tako da poznajo osnovna pravila. Kljub temu smo menili, da bi bilo smiselno, da pred dejanskim klepetom med obema razredoma izvedemo poizkusni klepet, katerega namen je bil seznanjanje s spletnim okoljem Moodle in s komunikacijo v tujem jeziku. Poizkusni klepet je potekal 3.2.2006 in sicer med profesoricami in 15 dijaki gimnazije Frana Miklošiča ter avtorico tega prispevka. Uporabili smo klepetalnico in Skype. Poleg profesorice nemščine Suzane Ramšak je sodelovala tudi profesorica informatike Mateja Škrlec, ki je skrbela za tehnično plat povezovanja. V prvem delu so se dijaki prijavili v učilnico, nato pa so postavljali različna, že vnaprej pripravljena vprašanja v zvezi s potekom sodelovanja med obema razredoma. Izkazalo se je, da smo več kot pol šolske ure porabili za prijavo dijakov, zato je za sam pogovor ostalo malo časa.

S češkimi dijaki poizkusnega klepeta žal nismo uspeli izvesti, na podlagi izkušnje s prijavljanjem slovenskih dijakov pa smo jih zaradi dolgotrajne faze prijavljanja že pred klepetom prijavili v spletno učilnico.

4.2 Dejanska izvedba

Načrtovani klepet med obema razredoma je potekal 10.3.2006 od 10.58 do 11.46. Poleg avtorice tega prispevka se je klepeta udeležilo 16 dijakov z gimnazije Pardubice in njihova profesorica nemščine Marie Matyašova ter 24 dijakov z ljutomerske gimnazije s profesorico nemščine Suzano Ramšak ter asistentko za nemščino Kristo Franc. Vsi udeleženci klepeta so se z vpisom v spletno učilnico in potem s prijavo v klepetalnico avtomatsko zapisali v seznam. Celoten potek klepeta je bil shranjen in je dostopen prijavljenim uporabnikom spletne učilnice.

In kako je dejansko potekala načrtovana ura klepeta? Slovenski in češki dijaki so se v klepetalnico začeli prijavljati skoraj istočasno, par minut po začetku šolske ure. Vsi so se prijavili v klepetalnico, ki naj bi služila kot kabinet profesoric, kljub temu, da smo se dogovorili, da se bodo razporedili po različnih klepetalnicah, kjer bi imeli možnost klepetati v manjših skupinah. Na to so bili opozorjeni in nekaj se jih je le odločilo, da gredo v manjšo skupino. Klepet je torej potekal v eni večji in eni manjši skupini. Preostale klepetalnice so ostale prazne. Kot argument za vztrajanje v veliki skupini je ena dijakinja navedla, da bi vsi radi vse spoznali.

Klepet v večji skupini je potekal v smislu spoznavanja dijakov, pogovor o nastalih gradivih pa se ni razvil. Dijaki so postavljali naslednja vprašanja: Kako ste?, Ali govorite nemško?, Kje stanujete?, Kaj radi počnete?, Kako izgledaš?, Vam je klepetanje všeč?, Kakšno je vreme pri vas?, Kaj radi jeste in pijete?, Ali vam je bil projekt všeč?. Profesorice so na začetku klepeta dijake z namenom, da bi se pogovarjali o določeni tematiki, usmerjale v manjše skupine, kasneje pa v sam potek klepeta niso posegale.

V manjši skupini so, kot zanimivost, sodelovala le dekleta. Klepet je potekal od 11:09 do 11:42, večina dijakinj ga je morala zapustiti že ob 11:30. Najprej so se predstavile (Kako ste?, Koliko ste stare?, Se zabavate?), potem pa so se pogovarjale o gradivih (Katere teme ste se lotili?, Nam lahko razložiš kaj več o tem?, Kaj ste vi naredili?, Ali bomo še kdaj klepetali?).

Za sinhrono komunikacijo med dijaki so bili značilni kratki, eliptični stavki, pogosto brez upoštevanja pravopisa. Dijaki so uporabljali tudi smeške in akronime. Poleg nemščine so uporabljali še slovenščino, češčino in angleščino. V večji klepetalnici je bil odziv na postavljeno vprašanje bistveno bolj odložen kot v manjši klepetalnici, kar je negativno vplivalo na razvoj pogovora, saj ni bilo ene rdeče niti, ampak več posameznih tem. Dijaki so med pogovorom samim tudi komentirali ozračje v klepetalnici, o katerem so se izražali izrazito pozitivno (Ali se imate dobro? – Ja, zelo dobro!, Čez 10 minut moramo žal oditi., Lepo je bilo z vami klepetati!, Škoda, da moramo že iti., Ali bomo še kdaj klepetali?). V načrtu sodelovanja med dijaki obeh gimnazij je bil predviden le en termin za klepet, kar se je izkazalo kot neprimerno, saj so se dijaki pri prvem klepetu ravno dobro ogreli. Žal se razreda do konca pouka iz organizacijskih razlogov nista več uspela srečati.

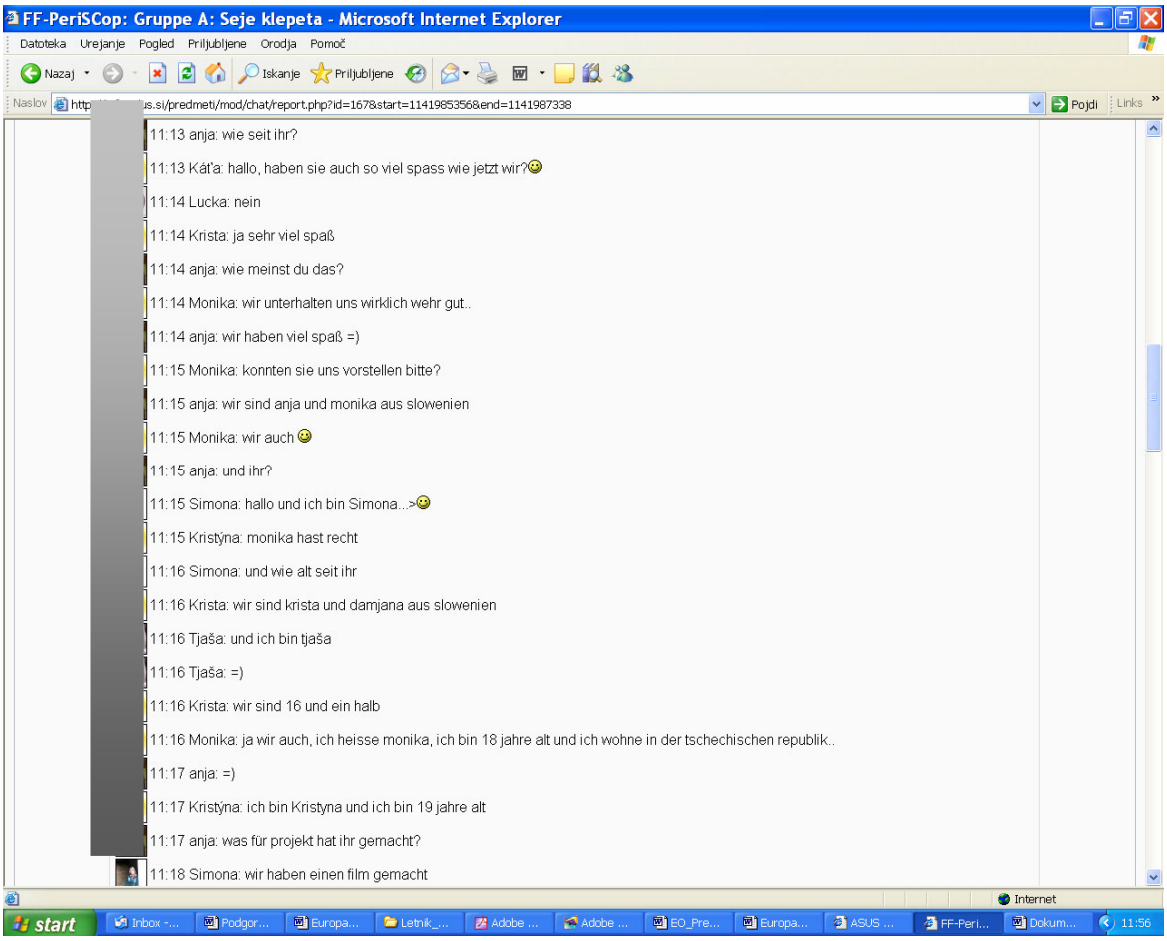

Slika 2: Odlomek klepeta

Za slovenske dijake je bil to prvi klepet pri pouku tujih jezikov. V vprašalniku ob zaključku projekta so se glede uporabe klepetalnice pri pouku nemščine odzvali izredno pozitivno. Znanje nemščine so lahko uporabili v praksi, komuniciranje z vrstniki s Češke je bilo zanimivo in poučno, na ta način so si širili obzorja in spoznavali dijake iz druge države in njihovo kulturo. Dva dijaka sta navedla, da se pri klepetu nista naučila ničesar, bi pa klepet še kdaj ponovila, ker je bilo zanimivo in bi se morda lahko prihodnjič česa naučila. Uporaba klepetalnice je v pouk nemščine prinesla nekaj novega in drugačnega. Dijaki si želijo še več neposrednih stikov z dijaki iz drugih držav, velika večina jih je navedla, da bi klepet še kdaj ponovili. Za vse sodelujoče, tako za dijake, kot tudi za profesorice in raziskovalko, je bil to prvi »didaktični« klepet, pri katerem smo se mnogo naučili. V nadaljevanju bomo osvetlili nekaj spoznanj z vidika načrtovanja in izpeljave tovrstnega mednarodnega sodelovanja.

5. Ugotovitve z vidika načrtovanja in izpeljave mednarodnega sodelovanja s pomočjo spletne učilnice

Pri načrtovanju večmesečnega mednarodnega projektnega dela s ciljem, da bi dijaki (med drugim) simultano komunicirali v spletni učilnici, je potrebno upoštevati naslednja izhodišča:

- še pred začetkom pouka je potrebno pridobiti soglasje ravnatelja za projektno delo ter podpisati namero o sodelovanju, ki vsebuje točen terminski in vsebinski načrt, imena in naslove sodelujočih profesorjev in načrtovane aktivnosti vključno s pričakovanimi rezultati

- zelo priporočljivo je, da se sodelujoča profesorja tudi osebno poznata, saj je nemotena in na zaupanju temelječa komunikacija predpogoj za uspešno izvedbo sodelovanja
- v primeru, ko se profesorji srečujejo z novimi tehnologijami, je nujen uvajalni seminar, na katerem si pridobijo veščine za, v našem primeru, delo s spletno učilnico
- uvajanje v spletno učilnico potrebujejo tudi dijaki, kar je možno izvesti pri predmetu informatika (v prvem letniku) ali pa v višjih letnikih v sodelovanju npr. profesorja nemščine s profesorjem informatike
- mednarodno projektno delo je aktivna oblika pouka, ki je zaradi svoje kompleksnosti zelo primerna za medpredmetno povezovanje, npr. profesorjev določenega predmeta, tujega jezika in informatike
- načrtovanje klepeta je zahtevno delo z vidika organizacije (izkazalo se je, da je težko uskladiti čas za dva razreda v dveh različnih državah)
- prvi klepet naj bo namenjen spoznavanju dijakov, vanj naj profesor ne posega, če res ni nujno
- po prvem klepetu se profesor z dijaki pogovori o poteku in vsebini klepeta in skupaj z dijaki določi manjše skupine, ki bodo sodelovale pri drugem klepetu ter ozke teme, ki določene skupine zanimajo
- oba profesorja poizkušata uskladiti želje dijakov in tvorita skupine ter formulirata naloge za posamezne skupine
- drugi klepet poteka v manjših skupinah, s po največ štirimi dijaki iz vsakega razreda, ki dobijo konkretne naloge oziroma vprašanja
- odvisno od dolžine trajanja sodelovanja, lahko sledijo nadaljnji klepeti, vsaj dva pa sta po našem mnenju nujna za doseganje zastavljenih ciljev
- klepeti so shranjeni v spletni učilnici, tako da jih profesor lahko natisne in razdeli dijakom, ki napišejo povzetek v vezani besedi
- za vzpostavljanje stikov v klepetalnicah je značilna želja, da se klepetalci srečajo tudi v živo, kar so izrazili tudi dijaki omenjenih razredov (ta potencial bi lahko izkoristili pri pripravi dijakov Evropskih oddelkov na mednarodno izmenjavo)

6. Sklepne misli

Informacijska in komunikacijska tehnologija postaja del šolskega vsakdana. Prinaša veliko novosti in izzivov, tako za profesorje kot tudi za dijake in nenazadnje za raziskovalce tega področja. V prihodnosti bo veljalo posvetiti veliko pozornosti raziskovanju uporabe IKT-ja, ki se na prvi pogled kaže kot rešiteljica za mnoge težave, na drugi pa se v njej skriva mnogo pasti, ki jih je potrebno zaznati, opisati in z znanstvenimi metodami raziskati, saj nereflektirana uporaba IKT-ja ne prinaša nujno dviga kakovosti pouka.

Pričujoč prispevek predstavlja pristop od znotraj, torej iz prakse izhajajoče raziskovanje fenomena, ki pa je nujno omejeno na en zorni kot in predstavlja le en pol pri proučevanju in raziskovanju uporabe informacijske in komunikacijske tehnologije pri pouku tujih jezikov.

Literatura in viri

Dorn , M. in Scholz-Bargon, C. (2005): »Mladina v Evropi. Učna gradiva in predlogi za pouk«. Evropski projekt Periscop (Comenius 2.1)

Fink, M. C. in Podgoršek, S. (2005): »Europa im Unterricht - neue Wege für ein interkulturelles Lernen. Zum internationalen Projekt PeriSCop,« Schaurein 18/1, str. 18-22

Učni načrt za nemščino: gimnazija (1998)

Strokovni življenjepis

Saša Podgoršek *je leta 1997 diplomirala na Oddelku za germanistiko Filozofske fakultete v Ljubljani, kjer od leta 1999 poučuje nemščino in didaktiko nemščine. Magistrirala je leta 2001 na Univerzi v Kasslu, Nemčija. Njena raziskovalna dejavnost obsega slušno razumevanje v tujem jeziku, opazovanje, načrtovanje in pripravo pouka ter pedagoške prakse, projektni pristop in IKT. V letih od 2002 do 2006 je sodelovala pri dveh evropskih projektih, PeriSCop (Comenius 2.1) in DaF-Netzwerk (Comenius 3) ter (so)vodila številne seminarje stalnega strokovnega izpopolnjevanja za učitelje nemščine. V poletnem semestru 2006 je kot gostujoča profesorica predavala na Univerzi Gießen v Nemčiji.*